

לנו שהתלמידים הצעירים עמדו בבית המדרש כשרבם אמר דברי תורה אך הקשישים היו רשאים לשבת, עיין חולין נ"ד ע"ב, ולהלן בפרק שמשתי את ר"ע עומדות וכו' עמ' רכג ואילך.

לפיכך מתבאר המאמר דלעיל במשמעות כפולה. אם נבאר "סמיכה" כפשוטה משענת, הרי המאמר הוא עצה רפואית: טוב שתעמוד כשאתה שעון משתשב כשגבך ללא משענת. אך אם נבאר "סמיכה" בלשון מושאלת, כלומר הענקת תאר "רבי" נמצא רעיון חדש: "טוב לך ללמוד בארץ ישראל כי רק שם תקבל סמיכה שהרי אין סומכים בחו"ל. ואם תחשוש לעלות כיון שבבבל אתה תלמיד ותיק אשר כבר התירו לו לשבת ובא"י תחשב תלמיד מתחיל אשר יהא חייב בעמידה בזמן דרשת הרב — הרי "עמידה שיש בה סמיכה נוחה משיבה שאין בה סמיכה".

ו

בודאי לא נעלם מן המעינים היטב בדברי חז"ל שיש בתלמוד מאמרי הלכה שלעתים מתגלה בעמקם משמעות שניה והיא דוקא בעלת אופי מוסרי. בחולין מ"ו ע"א מסופר: ההוא פולמוסא (מלחמה) דאתא לפומבדיתא ערקו (ברחו) רבה ורב יוסף. פגע בהו ר' זירא אמר להו ערוקאי כזית שאמרו במקום מרה". ר' זירא אמר לבורחים הלכה: כזית מן הכבד שחייב להמצא כדי שהבהמה תהיה כשרה צריך להיות ליד המרה. בעל "הכרתי ופלתי" (יו"ד מ"א א') פירש יפה שרב זירא בא אליהם בטרוניה, שהרי פנה אל הבורחים בלשון "ערוקאי". בהשלימו דברים אלה אומר החתם סופר זצ"ל: ת"ת גמשל לזית, עיין בסנהדרין כ"ד ע"א: "זיתים אלו ת"ת שבבבל". באימרה הנ"ל רצה ר' זירא לרמוז לבורחים שאסור לת"ת לעזוב את בני עירו בשעת הסכנה ולמצא מקלט במקום בטוח. ה"זית" חייב להיות "במקום מרה" במקום הגורל המר ולסבל יחד עם כל היהודים. כך שמעתי, אם זכרוני אינו מטעני, מפי מורי ורבי הרה"ג מוה"ר פייבל פלויט זצ"ל. בשינוי לשון קצת כתוב הענין בס' הזכרון, דפוס דרוהוביץ תרנ"ז עמוד 20. [וגם נמצא בחידושי החת"ס על חולין דף מ"ו ע"א בד"ה ובדרוש אמרתי].

ז

גם בתלמוד מקובל שהמרה היא האבר בו מקור הכעס. ועיין ברכות ס"א ע"ב: "כבד כועס מרה זורקת בו טפה". לפי זה אני מבאר לעצמי את "סימן" הרשום בחולין מ"ג ע"א. "סימן" בתלמוד הוא משפט מגומוטכני (עוזר לזכרון) שנוצר